

**Regeringens proposition till lag om ändring av 1 kap. 11 §
strafflagen**

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att strafflagen skall ändras så att en finsk medborgare eller en person som är varaktigt bosatt här kan dömas till straff för ett brott som inbegriper sexuellt utnyttjande av barn och som har begåtts utomlands, även om gärningen inte är straffbar enligt lagen på gärningsorten. Genom denna proposition bringar man Finlands lagstiftning i överensstämmelse

med den gemensamma åtgärd mot människohandel och sexuellt utnyttjande av barn som beslutats av Europeiska unionens råd den 24 februari 1997.

Den föreslagna lagen är avsedd att träda i kraft samtidigt som de lagändringar som föreslagits i regeringens proposition gällande den straffrättsliga regleringen av sexualbrott (6/1997 rd).

ALLMÄN MOTIVERING

1. Inledning

Tillämpningsområdet för den finska straffrätten regleras i 1 kap. strafflagen. En revidering av detta kapitel trädde i kraft den 1 september 1996. Enligt kapitlets 6 § tillämpas finsk lag på brott som finska medborgare och därmed jämförbara personer har begått utanför Finland. I fråga om dessa brott gäller dock kravet på dubbel straffbarhet, om vilket det bestäms i 11 §. Således kan en finsk medborgare i Finland dömas till straff för ett brott som har begåtts utomlands endast om gärningen är straffbar också enligt lagen på gärningsorten och om även en domstol i den främmande staten kunde ha dömt ut straff för gärningen.

Europeiska unionens råd fattade den 24 februari 1997 beslut om en gemensam åtgärd mot människohandel och sexuellt utnyttjande av barn. Enligt beslutet skall medlemsstaterna avstå från kravet på dubbel straffbarhet i fråga om vissa sexualbrott som riktas mot barn.

Enligt propositionen skall kravet på dubbel straffbarhet frångås i fråga om de brott som avses i den gemensamma åtgärden. Dessa brott blir således straffbara enligt finsk lag oberoende av lagen på gärningsorten, om gärningsmannen är en finsk medborgare eller en person som är varaktigt bosatt här.

Propositionen sammanhänger intimt med regeringens proposition med förslag till revidering av stadgandena om brott mot rättsskipning, myndigheter och allmän ordning samt om sexualbrott (RP 6/1997 rd), som för närvarande behandlas i riksdagen. Den föreslagna lagändringen skall bringas i kraft samtidigt som de lagändringar som föreslagits i den ovan nämnda regeringspropositionen.

2. Nuläget

2.1. 1 kap. strafflagen

Revideringen av 1 kap. strafflagen, som gäller tillämpningsområdet för finsk straff-

rätt, trädde i kraft den 1 september 1996. Utgångspunkten är att finsk lag tillämpas på brott som har begåtts i Finland (1 §). På brott som har begåtts ombord på ett finskt fartyg eller luftfartyg tillämpas i vissa i 2 § nämnda fall finsk lag. Finsk lag tillämpas också på brott som har begåtts utanför Finland och som riktar sig mot Finland (3 §). På brott som tjänstemän och offentliga samfundets arbetstagare har begått utanför Finland tillämpas enligt 4 § finsk lag, liksom på militära brott som personer som underlyder bestämmelserna i kapitlet om militära brott har begått utanför Finland. Dessutom tillämpas finsk lag på brott som har begåtts utanför Finland och som riktar sig mot en finsk medborgare eller en finsk juridisk person, om det på gärningen enligt finsk lag kan följa fängelse i över sex månader (5 §).

Den centrala regleringen gällande brott som finska medborgare har begått utomlands ingår i 6 §. Enligt dess 1 mom. skall finsk lag tillämpas på brott som en finsk medborgare har begått utanför Finland. Om brottet har begåtts inom ett område som inte hör till någon stat, är en förutsättning för straffbarhet att det på brottet enligt finsk lag kan följa fängelse i över sex månader. Som finsk medborgare anses enligt paragrafens 2 mom. den som vid gärningstidpunkten eller när rättegången inleds är finsk medborgare. Personer som kan jämföras med finska medborgare definieras i 3 mom. Enligt dess 1 punkt jämföras med en finsk medborgare den som vid gärningstidpunkten eller när rättegången inleds är varaktigt bosatt i Finland. Likaså jämföras med en finsk medborgare den som påträffas i Finland och som när rättegången inleds är medborgare eller varaktigt bosatt i Danmark, Island, Norge eller Sverige (2 punkten).

För ett brott som har begåtts utanför Finland och vars straffbarhet oberoende av lagen på gärningsorten grundar sig på en internationell överenskommelse som är förpliktande för Finland eller på någon annan författning eller bestämmelse som är internationellt förpliktande för Finland, tillämpas enligt 7 § finsk lag. Bestämmelser om dessa internationella brott har utfärdats genom förordning (627/1996). På ett annat brott som har begåtts utanför Finland och på vilket det enligt finsk lag kan följa fängelse i över sex månader tillämpas finsk lag, om den stat inom vars område brottet har begåtts har begärt att åtal för brottet skall väckas vid en

finsk domstol eller som med anledning av brottet har framställt begäran om att gärningsmannen skall utlämnas men begäran har avslagits (8 §).

En del av bestämmelserna om tillämpningsområdet för straffrätten berörs av kravet på dubbel straffbarhet, om vilket det bestäms i 11 §. När ett brott har begåtts inom en främmande stats område kan finsk lag tillämpas med stöd av 5, 6 och 8 § endast om gärningen är straffbar också enligt lagen på gärningsorten och om även en domstol i den främmande staten kunde ha dömt ut straff för gärningen. För brottet får då inte i Finland dömas ut en påföljd som är strängare än den som i lagen på gärningsorten anges för brottet.

Vid revideringen av 1 kap. strafflagen utsträcktes kravet på dubbel straffbarhet till flera situationer i jämförelse med den tidigare lagstiftningen. I det tidigare 1 kap. strafflagen upptäcktes inte, med ett undantag, dubbel straffbarhet som förutsättning för att en gärning som har begåtts utomlands skall kunna straffas enligt finsk lag. Enligt regeringens proposition med förslag till revidering av lagstiftningen om tillämpningsområdet för finsk straffrätt (1/1996 rd), som gällde denna lagändring, kan tillämpning av finsk lag på brott som har begåtts utomlands utan dubbel straffbarhet stå i strid med den internationella rättens normer. Enligt internationell rätt är en suverän stat i första hand domför i fråga om brott som har begåtts inom dess territorium. I propositionen konstateras det att om en annan stat dömer ut straff för en gärning som enligt lagen på gärningsorten inte är ett brott, innebär detta ett visst ingrepp i gärningsstatens inre angelägenheter.

Kravet på dubbel straffbarhet motiverades i regeringspropositionen också med att gärningsmannen i princip borde kunna förutse vilka straffrättsliga följder hans gärningar har. Det är svårt för honom att göra detta om han i en annan stat kan dömas till straff oberoende av lagen på gärningsorten. I regeringspropositionen ansågs en realistisk utgångspunkt vara att var och en i första hand skall iakta de straffrättsliga normerna på sin vistelseort.

Då ett brott har begåtts utomlands får brottmålet i allmänhet inte prövas i Finland utan förordnande av justitiekanslern. Denna regel och dess undantag ingår i 12 §. I början av december 1997 övergår befogenheten

att förordna att åtal skall väckas för ett brott som har begåtts utomlands från justitietskanslern till riksåklagaren.

2.2. Den gemensamma åtgärden mot människohandel och sexuellt utnyttjande av barn som beslutats av Europeiska unionens råd

Europeiska unionens råd fattade den 24 februari 1997 beslut om en gemensam åtgärd mot människohandel och sexuellt utnyttjande av barn (EG:s Officiella tidning Nr L 63, 4.3.1997). Enligt den rådande tolkningen är en gemensam åtgärd bindande för regeringarna, men inte för medlemsstaterna.

Enligt avdelning II A i den gemensamma åtgärden skall varje medlemsstat se över sin gällande lag och praxis i fråga om bekämpningen av människohandel och sexuellt utnyttjande av barn. En av åtgärdsrekommendationerna gäller behörigheten för medlemsstaternas myndigheter. Varje medlemsstat skall se över sina lagar och sin praxis för att säkerställa att dess myndigheter är behöriga när det gäller

- sexuellt utnyttjande eller missbruk av barn (avdelning I B c) eller

- handel med barn i syfte att utnyttja eller missbruka dem sexuellt (avdelning I B d) och då

- brottet helt eller delvis har begåtts på dess territorium (avdelning II A f i) eller

- den person som begår brottet, med undantag för brott som består i att inneha sådant pornografiskt material där barn utnyttjas, är medborgare i eller stadigvarande vistas i den medlemsstaten (avdelning II A f ii).

En medlemsstat får, om det annars skulle stå i strid med dess etablerade straffrättsliga principer som avser jurisdiktion, när den fattar beslut om eller utövar den behörighet som avses i avdelning A f ii föreskriva att brottet också skall vara straffbart enligt lagstiftningen i den stat där den begicks (avdelning II B). Finland har vid förhandlingarna gällande den gemensamma åtgärden meddelat att Finland inte kommer att återöppna denna punkt.

Enligt den gemensamma åtgärden avses med sexuellt utnyttjande av barn följande beteenden (avdelning I A ii):

- att förmå eller tvinga ett barn att delta i varje form av olaglig sexuell aktivitet,

- att utnyttja ett barn för prostitution eller andra olagliga sexuella aktiviteter,

- att utnyttja barn i pornografiska föreställningar och i pornografiskt material, däribland att framställa, sälja och distribuera eller på annat sätt bedriva handel med sådant material samt att inneha sådant material.

I den gemensamma åtgärden definieras inte barn eller sexuellt missbruk av barn.

2.3. Konventionen om barnets rättigheter

Konventionen om barnets rättigheter (FördrS 60/1991) har varit gällande i Finland sedan den 20 juli 1991. Enligt artikel 34 i konventionen åtar sig konventionsstaterna att skydda barnet mot alla former av sexuellt utnyttjande och sexuella övergrepp. För detta ändamål skall konventionsstaterna särskilt vidta alla lämpliga nationella, bilaterala och multilaterala åtgärder för att förhindra

- att ett barn förmås eller tvingas att delta i en olaglig sexuell handling,

- att barn utnyttjas för prostitution eller annan olaglig sexuell verksamhet, och

- att barn utnyttjas i pornografiska föreställningar och i pornografiskt material.

Enligt konventionen avses med barn varje människa under 18 år, om inte myndighet uppnås tidigare enligt den lag som gäller för barnet (artikel 1).

2.4. Bedömning av nuläget

Den gemensamma åtgärd som Europeiska unionens råd fattat beslut om förutsätter att myndigheternas behörighet säkerställs då det är fråga om ett i den gemensamma åtgärden avsett brott som har begåtts i en medlemsstat, eller ett motsvarande brott som har begåtts någon annanstans av en person som är medborgare i eller stadigvarande vistas i en medlemsstat. Om ett brott har begåtts i Finland, tillämpas enligt 1 kap. 1 § strafflagen finsk lag på brottet. De finska myndigheternas behörighet i dylika situationer som avses i den gemensamma åtgärden är alltså klar.

Om däremot en finsk medborgare eller en person som är varaktigt bosatt här begår utomlands ett sådant brott som avses i den gemensamma åtgärden, är finska myndigheter enligt 1 kap. 11 § behöriga att behandla brottet endast om gärningen är straffbar ock-

så enligt lagen på gärningsorten och om även en domstol i den främmande staten kunde ha dömt ut straff för gärningen. Till denna del motsvarar den finska lagstiftningen inte den gemensamma åtgärden.

Den gemensamma åtgärden ger allmänna riktlinjer för hurdana brott som skall omfattas av behörigheten hos medlemsstaternas myndigheter. I den gemensamma åtgärden konstateras att de begrepp som används i den skall tolkas mot bakgrund av medlemsstaternas rättssystem. Medlemsstaterna kan således i sin egen lagstiftning mer detaljerat bestämma t.ex. vad som skall anses som olaglig sexuell aktivitet och hurdana åldersgränser som skall användas i bestämmelserna om sexualbrott. Konventionen om barnets rättigheter tillåter också att beslut i dylika frågor fattas på nationell nivå.

3. Propositionens mål och de viktigaste förslagen

3.1. Mål och medel

Propositionens mål är att utvidga tillämpningsområdet för den finska strafflagen så att den gäller de brott som avses i den gemensamma åtgärden också då gärningsmannen är en finsk medborgare eller en person som är varaktigt bosatt här och det inte i lagen på gärningsorten har bestämts något straff för brottet. Enligt propositionen skall man i dylika fall frångå kravet på dubbel straffbarhet. Efter att kravet på dubbel straffbarhet har frångåtts måste finska medborgare och personer som är varaktigt bosatta här vid sitt handlande också utomlands beakta den finska strafflagens bestämmelser om sexuellt utnyttjande av barn.

Man kan utgå från att de länder som det i praktiken kan bli fråga om när det gäller utlandsvistelse i lag har förbjudit sexuell aktivitet med personer som inte uppnått en viss ålder. Fastän det kan finnas enstaka undantag från detta, finns det i praktiken inte något uppenbart behov av att göra avsteg från kravet på dubbel straffbarhet i fråga om dessa gärningar. Till denna del innebär avsteget närmast ett viktigt principiellt ställningstagande. Utnyttjande av barn i pornografiska föreställningar och i pornografiskt material har däremot inte ur internationellt perspektiv reglerats på ett lika heltäckande sätt. I fråga om dessa brott kan avsteget från

kravet på dubbel straffbarhet i praktiken få större betydelse.

Det ligger i princip i alla staters intresse att förebygga brott och att ställa gärningsmännen till svars för sina gärningar. Det råder för tillfället omfattande internationell konsensus gällande förkastligheten av sexuellt utnyttjande av barn. Därför innebär det inte någon väsentlig kränkning av den internationella rättens suveränitetsprincip att den finska lagstiftningen utsträcks till att omfatta sådana brott som avses i den gemensamma åtgärden och som finländare har begått utomlands, vilket avsteget från kravet på dubbel straffbarhet innebär. De centrala straffbestämmelserna gällande dessa brott är också allmänt kända, så finländare kan också utomlands förutsättas kunna anpassa sitt beteende i enlighet med dessa.

Enligt den gemensamma åtgärden skall man säkerställa myndigheternas behörighet när det gäller handel med barn i syfte att utnyttja eller missbruka dem sexuellt. Det är svårt att entydigt avgränsa de gärningar som kan innebära sådan handel med barn som avses i den gemensamma åtgärden, men detta är inte heller nödvändigt. Avsteget från kravet på dubbel straffbarhet gäller nämligen också sådan delaktighet i sexuellt utnyttjande eller missbruk av barn som fastställs enligt de allmänna straffrättsliga bestämmelserna.

Sådan handel med barn som avses i den gemensamma åtgärden utgör i allmänhet dylik delaktighet, så avsteget från kravet på dubbel straffbarhet gäller, då förutsättningarna för delaktighet är uppfyllda, också sådan handel med barn.

3.2. De viktigaste förslagen

Enligt förslaget skall det fogas ett nytt 2 mom. till 1 kap. 11 § strafflagen. Där skall det bestämmas när avsteg från kravet på dubbel straffbarhet skall göras i fråga om brott som har begåtts utomlands av en finsk medborgare eller en person som är varaktigt bosatt här. Fastän det inte bestämts något straff för gärningen i lagen på gärningsorten, skall finsk lag enligt förslaget tillämpas på gärningen om den har utförts av en finsk medborgare eller en person som vid gärningstidpunkten bodde eller när rättegången inleds är varaktigt bosatt i Finland och straff för gärningen bestäms i

— 20 kap. 3 eller 6 § eller
— 1 § lagen angående undertryckande av osedliga publikationers spridning (23/1927), om föremålet för brottet är en sedlighetskränkande bild eller bildupptagning som föreställer barn.

De ovan nämnda bestämmelserna i 20 kap. gäller otukt med barn, grov otukt med barn och otuktigt beteende mot barn.

4. Propositionens verkningar

Antalet brott som har begåtts utomlands och som blir föremål för behandling vid finska myndigheter kommer sannolikt inte att öka anmärkningsvärt till följd av propositionen. Propositionen har således inga betydande ekonomiska eller organisatoriska verkningar.

5. Beredning av propositionen

Propositionen har beretts vid justitieministeriet såsom tjänsteuppdrag.

6. Andra omständigheter som inverkat på propositions innehåll

Ovan nämnda regeringsproposition 6/1997 gällande revidering av den straffrättsliga regleringen av bl.a. sexualbrott är som bäst under behandling vid riksdagen. Det är ändå målsenligt att nämnda regeringsproposition och denna proposition som gäller avsteg från kravet på dubbel straffbarhet behandlas samtidigt. Propositionerna är fast förknippade med varandra. Vid riksdagsbehandlingen borde de lagändringar som avses i propositionen jämkas samman så att avsteget från kravet på dubbel straffbarhet skall gälla de sexualbrott som ingår i den reviderade lagstiftningen och den straffrättsliga regleringen av pornografi. De lagändringar som skall göras med anledning av dessa propositioner skall bringas i kraft samtidigt.

Den regeringsproposition som nu skall avlåtas har utarbetats på basis av de gällande straffbestämmelserna. Samtidigt har man dock granskat hur de straffbestämmelser som föreslagits i regeringens proposition 6/1997 rd kan anpassas till den ändring som föreslås i denna proposition.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslaget

1 kap. 11 §. Kravet på dubbel straffbarhet. I det nya 2 mom. skall det bestämmas om undantagen från det krav på dubbel straffbarhet som reglerats i 1 mom. Undantagen skall inte gälla alla situationer som regleras i 1 mom., utan bara dem där det är fråga om ett i 6 § avsett brott som har begåtts av en finsk medborgare. Fastän det inte i lagen på gärningsorten har bestämts något straff för en sådan gärning som definierats i momentet, skall finsk lag tillämpas på gärningen om den har begåtts av en finsk medborgare eller en person som avses i 6 § 3 mom. 1 punkten. En sådan person som jämsätts med en finsk medborgare är den som vid gärningstidpunkten eller när rättegången inleds är varaktigt bosatt i Finland. Enligt regeringens proposition med förslag till revidering av lagstiftningen om tillämpningsområdet för finsk straffrätt avses med en utlänning som varaktigt bor i Finland en sådan utlänning som på annat sätt än tillfälligt har bosatt sig i Finland. Således motsvarar avgränsningen av personkretsen den rekommendation som ingår i den gemensamma åtgärden. Enligt denna skall myndigheternas behörighet säkerställas då gärningsmannen är medborgare i medlemsstaten i fråga eller är varaktigt bosatt inom dess territorium.

Brott i fråga om vilka kravet på dubbel straffbarhet skall frångås är de för vilka straff har bestämts i

1) 20 kap. 3 eller 6 § eller

2) 1 § lagen angående undertryckande av osedliga publikationers spridning, om föremålet för brottet är en sedlighetskränkande bild eller bildupptagning som föreställer barn.

Enligt den gemensamma åtgärden skall myndigheternas behörighet säkerställas, då det är fråga om sexuellt utnyttjande eller missbruk av barn eller handel med barn i syfte att utnyttja eller missbruka barn sexuellt. Sexuellt utnyttjande av barn har definierats noggrannare. Med detta avses först och främst att barn förmås eller tvingas delta i någon form av olaglig sexuell aktivitet.

Av de gärningar som avses i de gällande bestämmelserna om sexualbrott i 20 kap. strafflagen innebär närmast de brott som har reglerats i 3 och 6 § att barn förmås eller

tvingas delta i sexuell aktivitet. Enligt gällande 20 kap. 3 § 1 mom. skall den som har samlag med en person som inte har fyllt fjorton år eller idkar någon annan därmed jämförbar otukt med en sådan person, för otukt med barn dömas till fängelse i högst sex år. Om en person som har fyllt sexton år begår en i 1 mom. avsedd handling med en person som har fyllt fjorton men inte sexton år, är straffet fängelse i högst fyra år, eller ifall omständigheterna är synnerligen förmildrande, fängelse i högst två år eller böter (2 mom.). Om ett i 1 eller 2 mom. avsett brott sker på ett sätt som ådagalägger synnerlig råhet eller grymhet, och brottet i ovannämnda eller andra fall, med beaktande av samtliga omständigheter vilka framgått av eller lett till brottet, bör anses grovt, skall gärningsmannen för grov otukt med barn dömas till fängelse i minst två och högst tio år (3 mom.). Försök till alla de brott som nämns i paragrafen är straffbart (4 mom.).

I gällande 20 kap. 6 § regleras däremot otuktigt beteende mot barn. För detta döms en person som fyllt sexton år och som på ett sätt som sårar tukt och sedlighet berör en person som inte fyllt sexton år, eller eljest uppträder mot en sådan person på ett sätt som sårar tukt och sedlighet. Straffet är fängelse i högst två år eller böter.

Utöver dessa bestämmelser ingår i gällande 20 kap. också bestämmelser om vissa andra brott som gäller barn och unga. Om förledande av barn till otukt bestäms i 20 kap. 4 §. Denna bestämmelse har dock endast liten praktisk betydelse, och i regeringens proposition 6/1997 rd föreslås därför inte heller någon motsvarande bestämmelse. I gällande 20 kap. 5 § 1 mom. bestäms straff för den som med utnyttjande av sin ställning har samlag med en person som har fyllt sexton men inte aderton år eller idkar med samlag jämförbar annan otukt med en sådan person. I paragrafens 2 mom. fastställs åldersgränserna för otukt med en person av samma kön. Denna reglering gäller delvis också fullvuxna, 18—20-åringar. I regeringens proposition gällande sexualbrott föreslås det inte längre att särskilda skyddsåldersgränser skall fastställas för förhållanden mellan personer av samma kön. Gällande 20 kap. 4 och 5 § innehåller således delvis bestämmelser som enligt rådande uppfattning

anses föråldrade. Eftersom avsteget från kravet på dubbel straffbarhet skall begränsas till de centrala brottstyperna, föreslås avsteget inte bli utsträckt till att gälla bestämmelserna i 20 kap. 4 eller 5 §.

De bestämmelser som handlar om att barn förmås eller tvingas till olaglig sexuell aktivitet på det sätt som avses i den gemensamma åtgärden, ingår närmast i de föreslagna 20 kap. 6 och 7 § i regeringens proposition 6/1997 rd. Den föreslagna 20 kap. 6 § gäller sexuellt utnyttjande av barn. För detta skall den dömas som har samlag med någon som är under femton år eller genom beröring eller på annat sätt utsätter en person som är under femton år för en sexuell handling som är ägnad att skada hans eller hennes sexuella utveckling, eller förmår honom eller henne att företa en sådan handling. För sexuellt utnyttjande av barn skall också den dömas som handlar på ett sätt som avses i 1 mom. med ett barn som har fyllt femton men inte aderton år, om gärningsmannen är barnets förälder eller i förhållande till barnet står i en ställning som motsvarar en förälders samt bor i samma hushåll som barnet. I den föreslagna 20 kap. 7 § regleras grovt sexuellt utnyttjande av barn. Aldersgränserna skall vara desamma som i den föreslagna 6 §. Försök till båda brotten skall vara straffbart.

Enligt den gemensamma åtgärden skall myndigheternas behörighet säkerställas då det är fråga om att barn utnyttjas för prostitution eller andra olagliga sexuella aktiviteter. I denna proposition föreslås det inte att kravet på dubbel straffbarhet skall frångås vid något sådant brott som direkt gäller dylikt utnyttjande av barn. Av de gällande straffbestämmelserna skulle det närmast bli fråga om koppleri (20 kap. 8 §). Denna paragraf gäller dock inte särskilt koppleri i fråga om barn, utan reglerar allt slags koppleri. Det föreligger inte behov av att frångå kravet på dubbel straffbarhet för koppleri, fastän ett barn skulle vara föremål för koppleriet. En sådan gärning kan nämligen betraktas som delaktighet i otukt med barn, så avsteget från kravet på dubbel straffbarhet genomförs på detta sätt.

I regeringens proposition 6/1997 rd föreslås köp av sexuella tjänster av en ung person bli en straffbar gärning (den föreslagna 20 kap. 8 §). Till detta gör sig den skyldig som genom att utlova eller ge ersättning får någon som är under aderton år att idka sam-

lag eller företa en annan sexuell handling. Också försök föreslås vara straffbart. Skyddsåldersgränsen utsträcks således i fråga om dylika sexuella förhållanden till att omfatta alla minderåriga personer. Med tanke på syftet med den gemensamma åtgärden skulle det vara motiverat att köp av sexuella tjänster av en ung person skulle höra till de brott i fråga om vilka kravet på dubbel straffbarhet frångås i det skede då regeringspropositionerna jämkas samman vid riksdomsbehandlingen.

Myndigheternas behörighet skall enligt den gemensamma åtgärden säkerställas då det är fråga om att utnyttja barn i pornografiska föreställningar och pornografiskt material, däribland att framställa, sälja och distribuera eller på annat sätt bedriva handel med sådant material. Rekommendationen angående säkerställande av myndigheternas behörighet gäller dock inte innehav av dylikt material vilket skett utomlands.

Den straffrättsliga regleringen av pornografi ingår för närvarande i lagen angående undertryckande av osedliga publikationers spridning. Enligt dess 1 § straffas den som offentligen eller med undvikande av offentlighet håller till salu eller säljer eller eljest utsprider eller på ett ställe som är tillgängligt för allmänheten utställer tryckalster, skrift, bildlig framställning eller annat alster, som sårar tukt eller anständighet, eller för spridning eller utställande förfärdigar eller i sådant syfte innehar dylikt alster eller tillkännagiver hur sådant kan erhållas. Bestämmelsen gäller all slags pornografi. Enligt förslaget skall avsteget från kravet på dubbel straffbarhet begränsas till de fall som avses i den nämnda 1 §, där föremålet för brottet är en sedlighetssårande bild eller bildupptagning som föreställer barn.

I den gemensamma åtgärden talas det inte enbart om bilder och bildupptagningar, utan mer allmänt om pornografiska föreställningar och pornografiskt material. Utnyttjande av barn i pornografiska framställningar har inte uttryckligen reglerats i den gällande strafflagen. Närmast kunde det i dessa fall bli fråga om att tillämpa straffbestämmelserna om otukt med barn. Av de bestämmelser som föreslagits i regeringens proposition 6/1997 rd skall bestämmelser om köp av sexuella tjänster av en ung person (20 kap. 8 §) också omfatta dylika gärningar. Dessutom kan bestämmelserna om sexuellt utnyttjande av barn tillämpas om det är fråga om delaktig-

het i en sådan gärning.

Att på det föreslagna sättet avgränsa "material" till bilder och bildupptagningar står i överensstämmelse med att den bestämmelse som föreslagits i regeringens proposition 6/1997 rd om spridning av pornografisk bild gäller endast bilder eller bildupptagningar. Med bilder och bildupptagningar avses det samma som i nämnda proposition.

Enligt regeringens proposition 6/1997 rd skall den som saluför eller till uthyrning bjuder ut eller systematiskt sprider eller i detta syfte tillverkar eller i landet för in bilder eller bildupptagningar som på ett sedlighetssårande sätt visar barn, våld eller tidelag, straffas för spridning av pornografisk bild (17 kap. 19 §). Då propositionerna behandlas vid riksdagen borde de gärningar som avses i denna paragraf innefattas i kretsen för avsteget från kravet på dubbel straffbarhet, åtminstone till den del det är fråga om barnpornografi.

Enligt regeringens proposition 6/1997 rd blir också innehav av barnpornografi straffbart, vilket inte för närvarande är straffbart om det sker för eget bruk. Enligt den föreslagna 17 kap. 20 § skall den som orättmätigt innehar ett fotografi, ett videoband, en film eller någon annan verklighetsbaserad bildupptagning som visar ett barn som deltar i samlag eller i något därmed jämförbart sexuellt umgänge, eller som visar barn på något annat uppenbart sedlighetssårande sätt,

dömas för innehav av barnpornografisk bild.

Den gemensamma åtgärden förutsätter inte att kravet på dubbel straffbarhet i fråga om innehav av barnpornografi skall frångås. Å andra sidan uppställer den gemensamma åtgärden inte heller hinder för detta. Det skulle vara konsekvent att frånga kravet på dubbel straffbarhet såväl vid spridning som vid innehav av barnpornografi. Detta måste avgöras då regeringens proposition 6/1997 rd och denna proposition jämkas samman.

I gällande 11 § 1 mom. bestäms att en strängare påföljd än den som bestäms för brottet enligt lagen på gärningsorten inte får dömas ut i Finland för ett brott som har begåtts inom en främmande stats område, när finsk lag med stöd av 5, 6 och 8 § skall tillämpas på gärningen. Motsvarande princip föreslås inte gälla i 2 mom. avsedda gärningar. Eftersom dubbel straffbarhet inte förutsätts i fråga om dessa gärningar, behöver ingen jämförelse med de maximistraff som eventuellt ingår i lagen på gärningsorten utföras.

2. Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft samtidigt som de lagändringar som föreslagits i regeringens proposition 6/1997 rd.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av 1 kap. 11 § strafflagen

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till 1 kap. 11 § strafflagen av den 19 december 1889 (39/1889), sådant detta lagrum
lyder i lag 626/1996, ett nytt 2 mom. som följer:

11 §

Kravet på dubbel straffbarhet

Även om lagen på gärningsorten inte föreskriver något straff för gärningen, tillämpas
finsk lag på gärningen, om den har begåtts
av en finsk medborgare eller en i 6 § 3
mom. 1 punkten avsedd person och straff

för gärningen föreskrivs i

1) 20 kap. 3 eller 6 § eller

2) 1 § lagen angående undertryckande av
osedliga publikationers spridning (23/1927),
om föremålet för brottet är en sedlig-
hetskränkande bild eller bildupptagning som
föreställer barn.

Denna lag träder i kraft den 199 .

Helsingfors den 19 september 1997

Republikens President

MARTTI AHTISAARI

Justitieminister *Kari Häkämies*

GEMENSAM ÅTGÄRD

av den 24 februari 1997

beslutad av rådet på grundval av artikel K 3 i Fördraget om Europeiska unionen om åtgärder mot människohandel och sexuellt utnyttjande av barn

(97/154/RIF)

EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR
BESLUTAT OM FÖLJANDE GEMENSAMMA ÅTGÄRD

med beaktande av Fördraget om Europeiska unionen, särskilt artikel K 3.2 b i detta, med beaktande av Konungariket Belgiens initiativ, och

med beaktande av följande:

Fastställandet av gemensamma regler för åtgärder mot människohandel och sexuellt utnyttjande av barn kan bidra till kampen mot viss otillåten immigration och till en förbättring av det straffrättsliga samarbetet, vilket är av gemensamt intresse för medlemsstaterna i den bemärkelse som avses i artiklarna K 1.3 och K 1.7 i fördraget.

Europaparlamentet antog den 18 januari 1996¹ en resolution om människohandel och den 19 september 1996² en resolution om minderåriga våldsoffer.

Rådet antog rekommendationerna om bekämpning av människohandel den 29—30 november 1993.

Slutsatserna från den europeiska konferensen om handel med kvinnor i Wien den 10—11 juni 1996 beaktas.

Slutsatserna från världskongressen mot sexuellt utnyttjande av barn i kommersiellt syfte som hölls i Stockholm den 27—31 augusti 1996 beaktas.

Artikel 34 i konventionen om barnets rättigheter av den 20 november 1989 beaktas.

Människohandel och sexuellt utnyttjande av barn utgör en allvarlig kränkning av grundläggande mänskliga rättigheter, särskilt den mänskliga värdigheten.

Det är nödvändigt att ta hänsyn till att ofren för denna sorts brottslighet, i synnerhet barnen, är särskilt sårbara.

Människohandel och sexuellt utnyttjande av barn kan utgöra ett viktigt slag av internationell organiserad brottslighet, vars omfattning inom Europeiska unionen blir alltmer oroväckande.

Det är angeläget att genomföra de åtgärder som är nödvändiga för att kunna sätta stopp

för människohandel och sexuellt utnyttjande av barn.

Rådet har redan beslutat att vidta effektiva åtgärder mot människohandel genom att besluta om en gemensam åtgärd för att upprätta en förteckning över centrum med särskild kompetens³ och genom att inrätta ett utbytesprogram för att utbilda personer med kompetens inom detta område⁴.

Europeiska unionens medlemsstater bör vidta samordnade åtgärder när det gäller vissa former av människohandel och sexuellt utnyttjande av barn för att i förekommande fall undanröja hindren för ett effektivt rättsligt samarbete på området, i enlighet med det fleråriga program om samarbete i rättsliga och inrikes frågor som antogs av rådet den 14 oktober 1996.

Det finns ett behov av ett sektorsövergripande angreppssätt med avseende på problemen med människohandel och sexuellt utnyttjande av barn.

De begrepp som används i denna gemensamma åtgärd avser inte något visst rättssystem eller någon viss nationell lagstiftning utan bör snarare tolkas mot bakgrund av medlemsstaternas rättssystem.

Bestämmelserna i denna gemensamma åtgärd påverkar inte medlemsstaternas skyldigheter enligt konventioner som de åtagit sig att följa, såsom FN-konventionen från 1950 om bekämpning av människohandel och utnyttjande av prostituerade, eller medlemsstaternas rätt att vidta åtgärder som ytterligare förbättrar skyddet för barn eller bekämpar människohandel.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE:

AVDELNING I

Mål

- A. Till ledning för medlemsstaternas tillämpning av denna gemensamma åtgärd, och utan att det påverkar mer specifika definitioner i medlemssta-

ternas lagstiftning, skall i denna gemensamma åtgärd följande beteckningar användas med de betydelser som här anges:

- i) *handel*: varje beteende som underlättar att någon reser in i, reser igenom, vistas inom eller reser ut ur en medlemsstats territorium i de syften som anges i B b och B d.
- ii) *sexuellt utnyttjande*: när det gäller ett barn, vart och ett av följande beteenden;
 - a) Att förmå eller tvinga ett barn att delta i varje form av olaglig sexuellt aktivitet.
 - b) Att utnyttja ett barn för prostitution eller andra olagliga sexuella aktiviteter.
 - c) Att utnyttja barn i pornografiska föreställningar och i pornografiskt material, däribland att framställa, sälja och distribuera eller på annat sätt bedriva handel med sådant material samt att inneha sådant material.
- iii) *sexuellt utnyttjande*: när det gäller en vuxen person, i vart fall att utnyttja den vuxna personen för prostitution.
- B. För att förbättra det rättsliga samarbetet med avseende på kampen mot människohandel och sexuellt utnyttjande av barn skall varje medlemsstat åta sig att, med iakttagande av varje medlemsstats konstitutionella regler och rättsliga traditioner, se över de relevanta delarna av sin nationella lagstiftning rörande de åtgärder som anges i avdelningarna II och III om följande slag av uppsåtliga beteenden, i enlighet med det förfarande som anges i avdelning IV.
 - a) Att i vinstsyfte sexuellt utnyttja andra personer än barn,
 - när tvång, i synnerhet våld eller hot, används, eller
 - genom svikligt förfarande, eller
 - när det förekommer missbruk av myndighet eller annan påtryckning som är av sådan art att personen inte har något annat verkligt och godtagbart val än att ge efter för den på-

tryckning eller det missbruk som utövas.

- b) Att i vinstsyfte bedriva handel med andra människor än barn i syfte att utnyttja dem sexuellt under de förhållanden som anges under a).
- c) Att sexuellt utnyttja eller missbruka barn.
- d) Att bedriva handel med barn i syfte att utnyttja eller missbruka dem sexuellt.

AVDELNING II

Åtgärder på nationell nivå

- A. Varje medlemsstat skall se över gällande lag och praxis för att se till
 - a) att de beteenden som anges i avdelning I B är straffbelagda,
 - b) att dessa brott och, med undantag för det innehav som avses i avdelning I A ii c, medverkan i eller försök att begå dem, leder till effektiva, väl avvägda och avskräckande straffrättsliga påföljder,
 - c) att juridiska personer, när det är lämpligt, kan hållas administrativt ansvariga i samband med sådana brott som förtecknas i avdelning I B eller straffrättsligt ansvariga för sådana brott som begås för den juridiska personens räkning i enlighet med förfaranden som skall fastställas i medlemsstatens nationella lagstiftning. Ett sådant ansvar för den juridiska personen skall inte påverka det straffrättsliga ansvaret för de fysiska personer som är medbrottslingar vid eller anstiftare av nämnda brott,
 - d) att de påföljder och, när det är lämpligt, de administrativa åtgärder som avses i b och c i den här avdelningen inbegripes
 - när det gäller fysiska personer, frihetsstraff som kan innefatta utlämning, åtminstone i allvarliga fall,
 - förverkande, när det är lämpligt, av verktygen för och

- utbytet av dessa brott, när det är lämpligt, och i enlighet med medlemsstatens förvaltningsrättsliga eller straffrättsliga lagstiftning, tillfällig eller definitiv stängning av inrättningar som har använts eller varit avsedda för att begå dessa brott,
 - e) att de brott som omfattas av denna gemensamma åtgärd vid behov skall anses ligga inom tillämpningsområdet för Europarådets konvention av år 1990 om penningtvätt, efterforskning, beslag och förverkande av utbyte av brott,
 - f) att dess myndigheter är behöriga när det gäller de brott som anges i avdelning I B c och I B d, åtminstone
 - i) om brottet, helt eller delvis, begås på dess territorium,
 - ii) om den person som begår brottet, med undantag för brott som består i att inneha pornografiskt material som avses i avdelning I A ii c, är medborgare i eller stadigvarande vistas i den medlemsstaten,
 - B. En medlemsstat får, om det annars skulle stå i strid med dess etablerade straffrättsliga principer som avser jurisdiktion, när den fattar beslut om eller utövar den behörighet som avses i A f ii ovan föreskriva att brottet också skall vara straffbart enligt lagstiftningen i den stat där den begicks.
 - C. Om en medlemsstat håller fast vid det krav på dubbel straffbarhet som avses i B ovan, skall den fortlöpande granska sin lagstiftning i syfte att säkerställa att detta krav inte utgör något hinder för effektiva åtgärder mot dess egna medborgare eller andra som stadigvarande vistas i landet och som misstänks för att begå sådana brott inom områden där ändamålsenliga åtgärder av det slag som avses i artikel 34 i konventionen om barnets rättigheter av den 20 november 1989 inte har vidtagits.
 - D. Medlemsstaterna får besluta att utöva sin domsrätt enligt A f ii ovan endast om vissa villkor för förfarandet är uppfyllda eller om den påstådda gärningsmannen inte kan utlämnas på grund av
 - att den berörda medlemsstaten vägrar att bifalla en begäran om utlämning som görs av den stat där brottet begicks,
 - att den sistnämnda staten bekräftar att den inte avser att begära att den påstådda gärningsmannen utlämnas, eller
 - att den staten inte begär utlämning av den utpekade gärningsmannen inom rimlig tid.
 - E. Varje medlemsstat skall vidta de åtgärder som behövs för att säkerställa att de, förutom vanliga tvångsåtgärder som efterforskningar och beslag, har tillgång till adekvata undersökningsbefogenheter och undersökningsmetoder för att på ett effektivt sätt kunna undersöka och åtala sådana brott som anges i punkterna A a, A b och A e, under iakttagande av den rätt till försvar och privatliv som de personer som är föremål för dessa åtgärder har.
 - F. Varje medlemsstat skall vidta de åtgärder som behövs för att säkerställa
 - a) ett lämpligt skydd för vittnen som lämnar upplysningar om de brott som avses i punkterna A a, A b och A e, särskilt i enlighet med Europeiska unionens råds resolution av den 23 november 1995 om skydd av vittnen inom ramen för kampen mot den organiserade internationella brottsligheten⁵,
 - b) adekvat stöd till offren och deras familjer.
- I detta syfte skall varje medlemsstat säkerställa
- i) att offren, där så krävs enligt medlemsstatens straffrättsliga system, finns tillgängliga för att vittna om varje brottslig handling, vilket där så är lämpligt kan medföra ett provisoriskt uppehållstillstånd, och
 - ii) att offren ges möjlighet att

återvända till sitt ursprungsland eller något annat land som är berett att ta emot dem, med alla de rättigheter och allt det skydd som medlemsstaternas nationella lagstiftning medger.

Dessutom skall varje medlemsstat garantera att offren för de brott som avses i avdelning I B ges lämpligt stöd så att de kan försvara sina intressen inför domstol.

Varje medlemsstat skall undersöka hur familjer med barn som är offer för de brott som omfattas av denna gemensamma åtgärd kan hållas underrättade om hur utredningen fortskrider.

G. Varje medlemsstat skall vidta de åtgärder som behövs för att säkerställa att de instanser som kan antas ha relevanta erfarenheter när det gäller kampen mot människohandel och sexuellt utnyttjande av barn, särskilt de myndigheter som ansvarar för invandring, social trygghet och skattefrågor, ägnar särskild uppmärksamhet åt de problem som hör samman med människohandel och sexuellt utnyttjande av barn och att de, samtidigt som varje medlemsstats nationella lagstiftning iakttas, samarbetar med de myndigheter som ansvarar för undersökning och bestraffning av de brott som avses i punkterna A a, A b och A e. I de fall som förtjänar särskild uppmärksamhet bör dessa instanser särskilt

- på eget initiativ underrätta dessa myndigheter när det föreligger rimliga skäl att anta att något av dessa brott har begåtts,
- på begäran eller på eget initiativ förse dessa myndigheter med alla användbara upplysningar,
- vid behov delta i förfarandena som experter.

H. I syfte att säkerställa att kampen mot människohandel och sexuellt utnyttjande av barn blir alltigenom effektiv, skall varje medlemsstat säkerställa att den verksamhet som bedrivs av de myndigheter som ansvarar för denna kamp samordnas på ett lämpligt sätt som möjliggör ett sektorsövergripande angreppssätt. En

sådan samordning kan på nationell eller regional nivå, beroende på medlemsstatens administrativa uppbyggnad och rättsliga system, inbegripa exempelvis ministerier, polismyndigheter och de rättsliga myndigheter som är specialiserade på området samt de offentliga organ som har tilldelats särskilt ansvar på detta område.

I. Varje medlemsstats myndigheter skall ta vederbörlig hänsyn till den insats i kampen mot människohandel och sexuellt utnyttjande av barn som utförs av grupper, stiftelser eller föreningar som i enlighet med sina stadgar har till syfte att bekämpa sådana brott.

AVDELNING III

Samarbete mellan medlemsstaterna

- A. Medlemsstaterna skall samarbeta i största möjliga omfattning på det rättsliga området vid undersökningar och rättsprocesser som gäller de brott som avses i avdelning II punkterna A a, A b och A e.
- B. Varje medlemsstat som har lämnat in en reservation mot eller förklaring till artikel 5 i Europeiska konventionen om inbördes rättshjälp i brottmål av den 20 april 1959 skall se över reservationen eller förklaringen för att avgöra om den kan innebära ett hinder för ett effektivt samarbete med andra medlemsstater i fråga om brott som omfattas av denna gemensamma åtgärd.
- C. Medlemsstaterna skall, i enlighet med tillämpliga avtal och gällande konventioner, se till att behandlingen av en framställning om inbördes rättshjälp sker så snabbt som möjligt och att den ansökande staten fullt ut hålls underrättad om hur ärendet fortskrider.
- D. Medlemsstaterna skall vid behov vidta de åtgärder som är nödvändiga för att möjliggöra direktöverföring av ansökningar om biträde mellan de behöriga lokala myndigheterna.
- E. Varje medlemsstat skall, om så inte redan skett, utse en eller flera kontaktmyndigheter som kan kontaktas i

- fall av svårigheter med att efterkomma en brådskande framställan om inbördes rättshjälp.
- F. Medlemsstaterna skall också, i enlighet med varje medlemsstats rättsliga traditioner och tillämpliga konventioner och avtal, biträda varandra när det gäller utbyte av information som i någon av medlemsstaterna är av administrativ art eller omfattas av förvaltningsmyndigheternas behörighet.
- G. Varje medlemsstat skall säkerställa att upplysningar om saknade minderåriga och personer som dömts för brott som avses i denna gemensamma åtgärd samt upplysningar som kan vara till nytta för undersökningar och åtal rörande sådana brott behandlas så att de är lätt åtkomliga och på ett effektivt sätt kan användas och utbytas med andra medlemsstater.
- H. Utan att det påverkar dess egna undersökningar och förfaranden får varje medlemsstat utan föregående begäran vidarebefordra sakupplysningar till en annan medlemsstat, när den anser att spridande av dessa upplysningar sannolikt kan hjälpa den mottagande staten att inleda eller genomföra undersökningar eller förfaranden för att förebygga eller bestraffa sådana brott som avses i avdelning II i punkterna A a, A b och A e eller sannolikt kan leda till en begäran om rättsligt samarbete från den medlemsstaten.
- I. Utbyte och överlämnande av sådana upplysningar som avses i punkterna F, G och H skall ske under iakttagande av rätten till privatlivet och tillämpliga instrument och nationell lagstiftning om databehandling av personuppgifter.
- J. Medlemsstaterna skall i tillämpliga fall informera och uppmärksamma sina diplomatiska och konsulära representationer i tredje land och på bästa sätt utnyttja de möjligheter som dessa erbjuder i det internationella samarbetet mot människohandel och sexuellt utnyttjande av barn.

AVDELNING IV

Åtaganden och uppföljning

- A. Varje medlemsstat skall till de behöriga myndigheterna överlämna lämpliga förslag för genomförande av denna gemensamma åtgärd så att dessa kan överväga förslagen i syfte att anta dem.
- B. Rådet skall på grundval av lämpliga upplysningar före utgången av år 1999 bedöma hur medlemsstaterna har uppfyllt sina skyldigheter enligt denna gemensamma åtgärd.
- C. Denna gemensamma åtgärd skall offentliggöras i officiella tidningen.
- D. Den träder i kraft samma dag som den offentliggörs i officiella tidningen.
- Utfärdad i Bryssel den 24 februari 1997.

På rådets vägnar
H. VAN MIERLO
Ordförande

-
1. EGT nr C 32, 5.2.1996, s. 88.
 2. EGT nr C 320, 28.10.1996.
 3. EGT nr L 342, 31.12.1996, s. 2.
 4. EGT nr L 322, 12.12.1996, s. 7.
 5. EGT nr C 327, 7.12.1995, s. 5.